

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Előfizetési ára egész évre 20 P,
VI. Izabella-u. 66. Tel. A. 114-11. félévre 10. P. Postatakarék. cseksz. 16760

Orthodoxia PROLOGUS neologia!

E témáról hozott cikket a „Szombat“ utolsó száma és ez nagyobb hatást váltott ki, mint remélni mertem volna. Nem sorolhatom fel az üdvözlők hosszú névsorát, a hitközségi elnököket és rabbikat, mert az üdvözlő levelek mindegyike ama kérelemmel zárult, hogy íróik nem óhajtanak a nyilvánosság előtt szerepelni. Értem és azt hiszem valamennyien értjük ezt. Ezufon köszönöm meg az együttérzők szerencsekívánatait, amelyek igazolták vágyamat, hogy

**nagy tömegek érzéseinek és gondolatainak legyek
a szószólója.**

A magyar zsidóság ama széles rétegeinek meggyőződését hirdette cikkem, mely zsidónak tudja és zsidónak vallja magát annak dacára, hogy nincs módjában a vallási dogma minden egyes előírását betartani.

Fischer Benjámint személye teljesen lényegtelen a nagy kérdéshez képest és mégis egyik cikkének kitétele „a prepótens neolog vezetők“ váltotta ki belőlem a kényszert, hogy megírjam: a neolog rabbikat nem szabad bántani, ellenkezőleg támogatni kell őket nehéz munkájukban.

A régi orthodox ideologia szerint, a rabbiszeminárium nem egyéb, mint az atheizmus melegágya, ahol goyokat nevelnek és az így nevelt pase rabbinusok rongják meg a hitközségeket, terjesztik a vallási közönyt és az efajta rabbinusok működése eredményezi azt, hogy nem tartják a szombatot, az étkezési szabályokat és hogy csak a nagyünnepeken keresik fel a hivatásukat a templomokat.

Ma már ez az ideologia megszűnt. Ki nem tudná, hogy a romboló munkát a korszellem végezte el. Hegel és Haeckel Bergson, Einstein és Max Nordau annyit ron-

foffak, hogy további rombolásra sem alkalom, sem mód nem kínálkozott.

Az évszázados gettóból kikerült zsidóság változott meg, a hitközségekben halt ki a régi szintiszta zsidóság és a

**megváltozott zsidóság termelte ki a modern rabbi-
kat, nem pedig megfordítva!**

A modern rabbi helyzete nagyon is nehéz. A dogma őt is köti, de az élet eltávolodott a dogmától, vezetnie kell a nyáját, de ennek nem az a módja, hogy átkokkal traktálja híveit. Tetézi még a nehézségeket, hogy minden egyes községben más és más a helyzet. Itt Pesten pedig minden egyes körzet struktúrája más. Innét ered aztán, hogy egyik rabbi nagyon is *előre* megy, a másik pedig nagyon is *vissza*,

Értsük meg egymást, szeressük egymást, ne bántsuk *Fischer Benjámit*. ha ő a Rombach-körzetben a legszigorubb vallásosságot hirdeteli és ennek igyekszik híveket gyűjteni, de *viszont Fischer Benjamin se bántsa a szomszéd rabbit*, ha nem is huzza alá duplán, *hogy nem szabad kalap nélkül enni*. Nagy a pesti hitközség, megfér itten kétféle rabbi is békében. Mindkettőnek elég széles munkakör jutott osztályrészül,

ha valóban dolgozni akarnak.

Nem tekintem sem személyem, sem írásom lebecsülésének, hogy Hevesi Simon vezető főrabbi hallgatással mellőzte cikkemet, mert *lehetséges, hogy ez nem is volt igazi hallgatás*, csak exponált állásában nem tartotta az időpontot alkalmasnak az állásfoglalásra. De miért nem akadt egyetlen rabbi, aki a neolog papság érdekében sikra szállott volna? *Nem gondolják az urak, ebből arra lehetne következtetni, hogy Fischer Benjáminnak százszázalékgig igaza van?*

Egész bizonyos, ha Trianon le nem szakítja a magyarság testéről Nagyváradot, Kecskeméti Lipót

nem hallgatással felelt volna ;

Kecskeméti Lipót lelkében az *igazi hit* olyan mélyen gyökeredzik, hogy ez erőt, bátorságot ad neki önérzetesen neolognak lenni és ezt hangosan hirdetni.

Neki is súlyos küzdelmei voltak e téren. Nem volt könnyű a váradi neolog hitközség hajóját zátonyok közt baj nélkül elvezetni. Nagyon tréfli hitközség volt a váradi: a párbajelenes mozgalom a párbajban agyonlőtt *dr. Kálmán József halálával indult meg* és ennek a Kálmán Józsefnek édesatyja még 1847-ben *cigányzenével kísértette magát haza Engesztelőnapkor*. Az ügyvédi kamara elnöke, a nagyvárad: származásu

Brüll Ignác már nem ismerte a héber betűket. Negyven évvel ezelőtt Csatáry-Grosz Lajos, dr. Grosz Emil egy. tan. nagybátyja szülővárosát meglátogatván azt kérdezte egyik iskola-társától: Mondjad barátom, *gehn noch szedresz?*

Ilyen hitközséget nem lehet a régi módon vezetni és Kecskeméti Lipótrak mégis sikerült nagy eredményeket elérni. A nagyváradi neolog hitközség ma erős, hatalmas, virágzó. És nem mulaszíthatom el kiemelni, hogy *kitérés ott alig fordult elő.*

Kecskeméti Lipót a maga személyére nézve szigoruan konzervatív, lelkében mélységes hit lángol. Ez táplálja és erősíti tudatos és gerinces neolog hitvallását.

Mikor egyszer ráförmedtek, hogy a neolog zsidó, nem is zsidó, akkor vetette papírra örökké szép mondását.

„Ha pedig csak ók a zsidóság és mi más valami vagyunk: akkor nemcsak Maimonides nem volt zsidó és nemcsak Ezsaiás meg Dávid király nem volt az, de nem volt zsidó — életemre mondom — akkor nem volt zsidó Moseh Rabbenu sem.“

Dr. Kun Lajos veszprémi főrabbi hozzászólása Fischer Benjámín cikkéhez.

— Lapzárta előtt kaptam a következő sorokat: —

Nem arról akarok szólni, hogy a haladó zsidóság halódik, vagy nem halódik, hanem a pesti Congr. hitközség szolgálatában álló „konzervatív rabbi“ cikkének egy sarkalatos tévedésére akarok rámutatni. A főrabbi ur azt írja: „A haladó zsidóság ama irányzat, mely a gyakorlati zsidó élettől elfordult, a hittörvények abszolút kötelező erejét és érvényességét a köztudatban megingatta, az ősi zsidó életfelfogást megtagadta stb.“ A haladó zsidóság irányzatát nem azok szabják meg, akik a zsidó gyakorlati életből kivették, hanem azok az intézmények, melyeket a haladó zsidóság fenntartott. Márpedig, ha azt látjuk, hogy a haladó hitközségekben is megvannak mindazok az ősi intézmények, amelyek a konzervatív községekben megvannak és pedig nem a mindenkorai vezetőség tetszésétől függően, de a Congr. szabályzatok értelmében, vagy ha azt a tényt szögezzük le, hogy a szószéken a haladó zsidóság papjai — bátran állíthatom — kivétel nélkül a hagyományos szokások fenntartásáért

KUFFLER ÉTTEREM, 1902. ÓTA FENNÁLL.
ELISMERT *koser* כשר *házikoszt.*
Menürendszer: délben, este. Vilmos cs. ut 39. (Hajós-u. sarok.)

buzgólkodnak, úgy a haladó zsidóságot ily negatív »irányzatnak« bélyegezni nemcsak, hogy nem szabad, de aki ezt teszi, tudatosan meghamisítja a tényállást. A haladó zsidóság intézményesen a Talmud több helyén Sabbat 133 b. Szukkot 11 b. olvasható következő megállapítást igyekeznek változtatni **התנאה לפנינו במצות** ami nemcsak annyit jelent, hogy szép legyen a sátor, a lulov, a sófár, a cicisz, meg a tóra, hanem legelsősorban azt jelenti, hogy istentiszteleteink méltóságteljesek, szertartásaink izlésesek, a modern, vagy mondjuk, kultúremler által is élvezhetőek legyenek. Intézményesen — ez a haladó zsidóság és mi modern papok is nagyon fájjaljuk, hogy sokan vannak a haladó, de tagadhatatlanul orthodox hitközségekben is olyanok, akik a vallásos életmód ígáját levetették, akik ha nem is »áldozatoság nélkül, elvek és életfelfogás nélkül«, de sajnós, vallásilag zsidótlán életet élnek. A reform irányzattal való kacérkodás, annak dicsérete, hogy az legalább nyílt, őszinte és következetes legyen, egyenesen érthetetlen. Személyesen tapasztaltam, sokszor olvastam és hallottam, mire vezetett ez a nyílt, őszinte és következetes irányzat. Hogy a magyarországi haladó zsidóságban igen jelentékeny százalékban vannak konzervatív elemek, akiknek segítségével fenntarthatók az ősi intézmények, legyen az kasrusz, mindennapi istentisztelet, vagy talmudtóra, az éppen a fennálló irányzatnak köszönhető, mely intézményeiben a tradíció alapján áll.

Nem azon fordul meg a becsületes zsidó élet, hogy ki milyen templomban imádkozik, hanem azon, hogy életmódját a zsidó ethika szabályai irányítsák. Ismerek nagyon sok derék, becsületes, igazán vallásos, szombatot tartó, kóser háztartással rendelkező zsidóembert, akik orgonás templomban imádkoznak, akik selyemtaliszos reverendás rabbi ajkairól hallgatják a vallásos tanításokat és ismerek orthodox templomba járó „elv-ben orthodox embereket, akik vigan cigarettáznak szombaton és kóser háztartást sem vezetnek. A haladó nagy orthodox irányzatot nem az emberekről, hanem az intézményekről kell és lehet megítélni.

A végeredménybeni célunk a zsidóság értékes elemeinek visszahódítása a zsidó életnek, nem szavakkal és szólamokkal, de céltudatos nevelő munkával, intézményeink azonban úgy maradnak, ahogy vannak, azoknak visszafejlesztésére, vagy reformálására nem gondolunk!

RADION

egymaga mos!

Budapest, VII., Erzsébet körut 6.

Gyárlja:

HUTTER JÓZSEF

**Szappangár - Olajipar
részvénytársaság**

TELEFON: J. 461—94*

Beszélgésem Grauer Vilmossal.

Hajdu Marcell azt mondja legutolsó nyilatkozatában, hogy a hitközség válságba jutott! (?)

Nem akarok e helyen *Hajdu Marcell* vitába szállani arról, hogy mire volt jó megkondítani a vészharangot, helyes-e ha az elnökhelyettes így nyilatkozik. Annyi bizonyos, hogy a hitközséget elég gyakran éri véletlen szerencse, deus ex machina, mely segítségül siet pénzügyi gondálkodásunk nehézségeinek megoldására. Nemrég 700 hold prima földet örökölt a Kile és most újabban a *Szabó-Grauer* milliárdos hagyatéka izgatja a kedélyeket. Kezdetben arról beszéltek, hogy a hagyatéka összege egymillió pengő körül mozog. Most újabban az a hír járta be a felekezet berkeit, hogy a hagyatéka ingó és ingatlan vagyonban négymillió pengőre rug, melynek hozadéka, évi 150.000 pengővel gyarapítja a hitközség bevételeit. Ez olyan jelentős tétel a hitközség büdzséjében, mely nagy és üdvös lehetőségekre nyújt alkalmat. Ezzel szemben azt híresztelik, hogy a család *dr. Grauer Vilmos* elüljáróval az élén megtámadja a végrendeletet és még az sincs kizárva,

hogy a hitközség teljesen elesik a hagyatéktól.

Ez a végrendelet hangosan hirdeti, hogy a *Grauer* családban a hitközség iránti hűség és szeretet örökletes. *Grauer Vilmos* majdnem egy emberöltő óta, mint elüljáró szolgálja a hitközséget, dohányuccai istentiszteletet nélkülül el sem lehet képzelni és most a nővére, midőn leszámazók nélkül elhal, egész vagyonát a hitközségre hagyja. Így aztán képtelenségnek tartottam a pereskedésekről szóló hiradást és felkerestem a leghitelesebb forrást, magát *Grauer Vilmost*, hogy tőle tudjam meg mi igaz a mendemondákból.

Az elüljáró ur épen a primanotából diktált a külső irodában, úgy látszik így tanulta ezt néhai atyjától és ehhez a hagyományhoz is ragaszkodik. Csakhamar bevezetnek a belső szobába, hol elsősorban azt tapasztalom, hogy az üzleti íróasztal fele van elvont tárgyú könyvekkel. Ez nem szorul bővebb magyarázatra. Másodsorban azt állapítom meg, hogy a fia, szerető gondossággal minden munkát átvesz és arra ügyel, hogy a papát ne zavarják, mikor köz-

K i t ű n ő m i n ő s é g !

**Hutter szarvas
szappan kóser**
כשר

Kapható minden fűszer és festékkereskedésben. Gyártja a budapesti orth. hitközség rabbinárusának felügyelete mellett.

Hutter József Szappangyár-Olajipar
Részvénytársaság
Budapest, VII., Erzsébet-körut 6. szám
Telefon József 461-92, 93, 94, 408-92.

ארמון כשר

„CERES” ételzsír

a szokott kiváló minőségben minden fűszer, csemege- és élelmiszerüzletben kapható.

HUTTER JÓZSEF
szappangyár Olajipar Rt.
Budapest, VII., ker.
Erzsébet-körut 6 sz.
Tel.: J. 461-92, 93, 94, J. 408-92

ügyekben tárgyalt. A „Kibed Av” minden mozdulatából kiittközlik. *Dr. Grauer Vilmos* kérdésekre a következőket mondja:

— Nem tartom valószínűnek, de nincs is kizárva, hogy a hagyatéknégy millió pengő körül mozog. Az én becslésem szerint nem lehet több, mint cca 800.000 pengő. De akár 800.000, akár négy millió pengő a hagyatéknégy, én első percben kijelentettem, hogy nem perlek, én tisztelőben tartom nővérem végintézkedését. Ha nővérem általam nem helyeselt célra hagyta volna vagyonát, akkor sem kifogásoltam volna. Jelen esetben annál kevésbé támadom meg a végrendeletet, mert nővérem a családi hagyományokhoz hiven, az általam is szeretett hitközséget nevezte meg általános örökösének. Családom egyéb tagjai

sem gondolnak perre, csak egyes kegyeleti tárgyakra tartanak igényt és egészen bizonyos, hogy meg fognak tudni egyezni a hitközséggel békés uton.

Én igazán nem szorulok semmiféle örökségre, mikor én ugyszólván Budapest egyik leggazdagabb embere vagyok. Nem vagyonomnál fogva, hanem azért, mert nincsenek igényeim. Én nem tartok autót, nekem nincsenek szenvedélyeim, nekem nincsenek szükségleteim. Egy-egy jó könyvre így is telik.

— Nem igyekszem nagyobb vagyont szerezni, én beérem azzal, ha majdan, midőn a Gondviselés elszólit az élők sorából, ezt írják a sírkövemre: „*Itt nyugszik egy jó ember.*” Arra igenis törekszem, hogy azt a majdani sírfeliratot ki is érdemeljem. —

Kumasza jirbū bejiszruel.

Levél a Szerkesztőhöz

Kedves Barátom!

Olvastam a „Szombat”-ot, sőt a legutóbbi számot kétszer is s mig egyrészt fáj, hogy *nem olvastam*, miszerint a Bethlen-téri templomban is voltál, másrészt örültem, ennek, mert bizony a Kiffel, rajtam kívül még igen sok híftestvéremről hiányzott.

Áldjon meg Izrael Istene, hogy ezt a Kiffel ügyet felfeltted és én mea culpát, vagyis inkább chotoszit mondva, teljes szívemből igazat adok neked. *Kolnidréhez kell a Kiffel.*

Nem tartom magamat olyan nagynak, hogy ép a Kiffel hiánya emeljen nagyjaink közé, de ha dr. Gábor Gyula, akinek tudásban, zsidóságban és sok minden egyébben még csak egy nagyon-nagyon pici kis törpe epigonja sem lehetek — felveszi a Kiffelt, ugy én, egyszerű miskolci zsidó kereskedő fia, csak kötelességem teljesítem ha beállok azok közé, akik — azt hiszem sokan leszünk — Isten segítségével jövő évben Kiffelben állunk az Ur színe elé, ezzel is dokumentálva tradícionkhoz való törhetően ragaszkodásunkat.

Üdvözöl szeretettel híftestvéred

Kovács Herman,

a VII. templomkörzet elnöke.

Osvát Ernő ősei.

Osvát Ernő egyéniségének helyes megértéséhez tudni szükséges, hogy világhírű rabbinusok, jelentős talmud-tudósok ivadéka volt. Neves írók, legjobb barátai, akik hosszú idő óta ismerik lényét és lényegét, talán csak e sorokból fognak ráeszmélni arra, hogy miben is találja magyarázatát Osvát Ernő különös egyéniségének egyik-másik vonása. Testiségét meghazudtoló gerincessége, harcias természete mely semmiféle küzdelemtől nem riadt vissza, ha elvekről volt szó. Abszolút mértéket alkalmazott mással, de önmagával szemben is; lelkében a tudományszeretet lángja lobogott. Mindezt nagyatyjától örökölte, Perls Mayer, a híres nagykarolyi paptól.

Felekezetének nem volt hü fia, nem járt zsinagógákba, de épített magának egy külön templomot, a magyar irodalom templomát; ennek volt a papja rabbinusa.

Osvát Ernő fiatalon került el Nagyváradról, zsidó tudománnyal keveset foglalkozott és kortársai különcködéseit csak akkor fogják igazán megérteni, hatekintetbe veszik, hogy nagyon kevés zsidó tudása ellenére, bocher maradt mindvégig. Nem meggyőződésből, atavisztikusan. Bocher maradt Perls Mayer unokája egészen utolsó cselekedetéig, mert az öngyilkosság már nem zsidó vonás. És hiszem, hogy ez sem történt volna meg, ha nem fordít hátat a Biblia és a Talmud etikai tanításainak.

* * *

Osvát Ernő atyja *Róth Móric* neves talmudtudós, a nagyváradai „*Sász Chevra*“ oszlopos tagja, anyja a nagykarolyi főrabbi, *Perls Mayer* leánya. *Róth Móric* foglalkozásra nézve terménykereskedő. Engesztelőnap este bement a templomba és csak másnap tért vissza, de közben nem is ült le.

A keleti oldalon állott a harmadik helyen. Az első helyet atyám birta, mellette volt Izrael Jakab, néhai Incze Henrik lipótvárosi városbíró atyja, a harmadik helyen Osvát Ernő atyja állott.

Ha semmi egyebet nem hozott magával Osvát Ernő a nagyváradai „*Sász Chevréből*“, egyet bizonyára ott sajátított el: a stílust. Ez alatt nem írói készséget értek, hanem rajongást ideálókért, törekvést abszolút értékek után, a földi javak kevésre becsülését, a tudomány iránti mély-szeretet és a tanítói hivatásban való teljes kiélést.

Társaságbeli uriasszony legdiszkrétebben közvetít **házasságot, Doktorné Rákóczi-ut hatvannégy, II. 20. Főlépcsőház. J. 373-93**

Osvát Ernő mindvégig pap maradt, járt templomba és szorgalmasan imádkozott a sajátmaga által alkotott templomba a saját maga által szerkesztett rítus szerint.

A kommün utáni időben a lakáshivatal egy Caradja hercegnőnél utalt ki számomra lakást, az Aréna ut 66-ban, és így ismét egy házba kerültem Osváttal. Gyakran elbeszélgettünk multakról, beszéltem neki öseiről. De őt már nem igen érdekelték, mert másféle szentjei voltak: Ady, Babits és mások, de napi munkáját azért templomos lélekkel végezte. Ez megmaradt neki az ősök hagyatékából.

Osvát nagyatyja Perls Mayer korának legnagyobb talmudtudósa, elme-óriás volt. A világhírű Szófer Mózes pozsonyi rabbi legkiválóbb tanítványa. Szép szál kemény kötésű magas ember volt, gerinces, önéretes és büszkén öntudatos, aki tisztában volt saját nagy értékével.

Az akkori viszonyokhoz képest modern ember volt, a világi tudományokban is jártas. Lányait modern nevelésben részesítette, egyik-másik dogmán könnyített, sőt élte végén papi reverendát is viselt, amit a konzervatívek nem tudtak neki megbocsátani.

Ezzel kapcsolatosan elmondok egy történetet, mely széleskörű érdeklődésre számíthat. Perls Mayer sűrűn látogatott el Nagyváradon élő lányához és felkereste az én szüleimet is. Ünnepe volt ilyenkor nálunk, megkülönböztetett tisztelettel fogadták, úgy bántak vele, mint egy élő thorával. Minden szavát áhitattal lesték és feljegyezték örök emlékül. Ámbár kicsi gyermek voltam akkor, pontosan emlékszem minden szavára.

Hárman voltunk annak idején Szófer Mozes legkiválóbb tanítványai. Az ungvári pap, Landesberg nagyváradai pap (Hevesi Simonné nagyatyja) és én. Sokra becsültek bennünket és mi elbizakodottságunkban elhatároztuk, hogy a *Mestert sarokba fogjuk szorítani*. A terv a következő volt. Mikor egyszer a „Házasság jog” egyik részletét tüzte ki gyakorlatra mi a „Büntető jog” egy részletéből készülünk. Szombat délután felkeressük a híres tanítómestert és elkezdünk vitatkozni a házasság jogról, de lassanként átcusztatjuk a vitát a büntető jogra a me-

Szerkesztőségünk és kiadó-hivatalunk új címe:
VI., Izabella utca 66. szám. TELEFON: Auf. 114-11.

lyet előzőleg alaposan megtanultunk, hogy zavarba hozzuk a Mestert. A terv sikerült is eleinte, csakhogy a vége az volt, hogy mi nagy szégyenkezéssel távoztunk a Mester házából, mert a nagy Szófer Mozes a büntetőjogi részletnél is olyan jártasságot árult el, mintha örök életében kizárólag ezzel a disziplínával foglalkozott volna. —

Nagy ember, első ember volt a maga nemében Perls Mayer, Osvát Ernő nagyatyja, és bizonyos, hogy Osvát Ernő jobb megértéséhez okvetlen tudni kell, hogy milyen ősök ágyékából származott. Egész élete a papi élet volt, az ősök élete más formában, de utolsó cselekedete nemcsak az ősök tanításait de saját külön hitvallását is meghazudtolta.

Utólag jut eszembe egy bon mot, mely minden kétséget kizáró módon igazolja tételemet, hogy Osvát Ernő őseitől örökölte az irodalom iránti szeretetét és a kritikai szellemet. Atyja Róth Moric a héber irodalomnak nagy mecénása volt. Minden rabbinus, ha hozzá fordult, kapott tőle legalább száz forintot, hogy kinyomathassa szellemi termékeit. Az adományért járó tiszteletpéldányok szépen bekötve diszitették a könyvtárt. Csak egyszer történt az a baleset, hogy a könyvkötő két szerző művét egybe kötötte. A méltatlankodó szerző panaszára Róth Moric mentegetődző de kritikus válaszát még évek után is kolportálták Váradon: „*Sie hätten verdient, dass man Sie separat bindet, nur unglücklicherweise hat der Buchbinder Sie mit einem andern Verfasser zusammen gebunden.*“

כשר

Venus ételzsir

Synders győri orth. főrabbi ur
heckserével ellátva
és

Venus étolaj

kiváló minőségben, minden
fűszer-, csemege és élelmiszer-
üzletben kapható, :: Gyártja:

OLAJMÜVEK R.-T.

KOHN ADOLF ÉS TSA

GYŐR—BUDAPEST.

V., ZOLTÁN-U. 16.

Telefon: Aut. 208-22 és 257-58.

Engel Julia utoda

Andorfi Józsefné

keztyük gyári lerakata.

BUDAPEST VII., ERZSÉBET-KÖRUT 5. SZ.

Saját gyártmányu keztyük, öz és

szarvasbőr-különlegességek, fűzők, gyógy-
haskötők mérték után, melltartók, haris-
nyák. Vidéki rendeléseket postán szállít.

TISZTÍTÁST ÉS JAVÍTÁST ELVÁLLAL.

Olvasom, . . . ; — nem olvasom

OLVASOM

. . . , *Vida Jenő* felsőházi tag felhívását, hogy az árva *barmicvoh* ifjak részére juttassanak zsebórákat. Az „Egyenlőség”-ből azt is megállapítom, hogy összevissza egy fél tucat zsebóráról lehet szó, mert hét évvel ezelőtt az „Egyenlőség” felhívta olvasóit, hogy e célra 2 zsebórát küldjenek és az apró zsidók siettek a felhívásnak eleget tenni s küldtek 2 zsebóra helyett negyvenet, mely küldemény folytán a zsebóra-kérdés hosszú időre el volt intézve. Most október 21-i kelettel *Vida Jenő* elnök és *Rosenblüth* titkár aláírásával ismét átirat érkezett az „Egyenlőség”-hez, hogy adakozzanak az olvasók zsebórákat az árva „*barmicvoh*” ifjaknak. Ez így rendben volna, csak az a szerény megjegyzésem: *ha én volnék a MÁK. elnöke, semmiesetre sem fordulnék átiratban senkihez néhány zsebóra miatt, hanem más módot eszelnék ki, hogy az új generáció zsebórához jusson.* Bizonyos, hogy *Krausz Simon* — annakidején — egészen másképp intézte volna el az efajta ügyeket.

NEM OLVASOM

. . . , de *Dési Géza* serleg-avatató hatalmas beszéde után *dr. Zahler Emil* széles körben kijelentette, hogy a jövőben a nagy napokon fel fogja venni a Kittelt. A „*Szombat*” cikkei és *Gábor Gyula* példájának hatása alatt a IX. ker. körzet kimondotta, hogy a jövőben minden egyes elüljáró tartozik felvenni a Kittelt.

OLVASOM

. . . , hogy az egyik híradás szerint *Rothschild Louis* báró október 6-án *Schober* kancellár csendőrökkel kerítette elő egy vadászatról. Másik híradás szerint *Rothschild* báró a zsinagógában volt és a detektívek unszolására kijelentette, hogy *Roschhaschonokor* nem, hajlandó pénzügyekkel foglalkozni. A *Rothschild*ek minden fénykedését a legenda ki szokta sajátítani, éppen ezért én egyik híradásnak sem adok híftel. Zsidó újévkor éjjel nincs Istentisztelet, de október 6-ikán este a nagyünnepnek ugysis vége volt. De a vadászati me-

Grand Restaurant
VI., Teréz körut 4.

NEIGER

Grand Restaurant
VI., Teréz körut 4.

Eredeti PALESZTINA BOROK.

sében szintén nem hiszek, mert az ellenkezik a *Rothschild* család hagyományaival. Rothschild báró ünnep délelőtt, mint minden évben okvelen a templomban volt és így nem valószínű, hogy aznap délelőtt vadászatra induljon. Ki tudja hol volt aznap a báró, de erről a lapok nem akarnak írni.

NEM OLVASOM

A virrasztó Istentiszteletről a sajtó nem hozott híradást. Én azzal a szándékkal kerestem fel a Dohány uccát, hogy néhány satirikus sorral emlékeztem meg a virrasztásról, mely félkilenckor véget ért, mert ez ujtításnak az értékét nem akartam elismerni.

Ugy jártam, miként Bileám, aki elindult átkozni, de midőn látta Izraelt törzsenként táborozni, békésen és Istenfélelemben, átok helyett áldás jött ajkaira. Mikor láttam a zsufolt templomot bensőséggel imádkozni, meghatottsággal figyelni a papra, aki Mózes V. könyvéből és a Zsoltárokból olvasott fel szemelvényeket, mikor éreztem, hogy a pap beszéde és a hívők lelke közt harmonikus együttérés csendül össze és a zsinagógában áhitat terjed széjjel, ami bizonyos fokig még rám is átragadt, úgy éreztem, hogy szatira helyett azt kell megállapi-

tanom, hogy a virrasztó Istentisztelet megtartása szép, üdvös és célravezető és hogy a vezető főrabbi ezen ujtítása, ha nem is az ősi virrasztás ujtáébresztése, de mindenkép egy nagy Kidusch haschem.

OLVASOM

... , *Mezey Ferenc* sir-emlékének leleplezéséről szóló híradást. *Gerlőczy Károly min. tan.* a kormány nevében elmondott meleg méltató szavait az osztatlan felekezet jóleső érzéssel vette tudomásul. *Br. Kohner Adolf* méltó módon ünnepelte az elhunyt emlékét a neolog szervezet nevében. Az orthodoxiát csak *Reiner Imre* képviselte. Ezt keveslem. Ha már adakoztak, akkor a siremlék leleplezési ünnepélyére is küldhettek volna egy szál szónokot. A vidék szépen képviselte magát, de Pest néhány minjammal adós maradt.

OLVASOM

... , hogy hiffestvérünk *Somló Zoltán* 20 siremléket adományozott és százezrek mulasztásait pótolta, hogy neves írók és hírlapírók sirja ne maradjon jeltelen. Megható és egyszersmind nagyon szomorú, hogy egy nem céhbéli, mondhatnám szürke név hozza helyre, amit egy nagy társadalom elmulasztott. A husz siremlékből csak négy jutott zsidónak. Miért, miként és hogyan, az előttem teljesen ismeretlen. Én

Nászajándékul alkalmas, festmények, kiállító művészek művészi festmények, alkotásai, kedvező havi részleffizetési feltételek mellett is vásárolhatók a „SOLYMOSI KÉPSZALON”-ban, Kossuth Lajos ucca 13.

Somló Zoltánt nem ismerem, sosem látam, csak egy barátjától tudom, hogy az adományozónak eredeti terve az volt, hogy a husz siremlékből tizet, felekezelésének kiválóságai részére tartson fenn. Másként történt; ennek a magyarázatára ugyan kíváncsi vagyck.

Keservesen szomoru tünet, egyéni akcióra volt szükség, hogy pl. Szomaházy István sirja ne maradjon jeltelen. A szerencsétlen *Osvát Ernő* erre gondolhatott, mikor meghagyta, hogy jeltelen sirban akar pihenni. Fenti sorokra élesen rávilágít az a kegyeletsértő valóság, hogy *Kiss József, Bródy Sándor* sirja máig is jeltelen.

OLVASOM

... a beérkezett számos levélből, hogy igen sokan örömmel látnák az általam említett citátumkönyv mielőbbi megjelenését. Sokan már most előjegyeztek egy-egy példányt. Azonban *Eulenberg* Salamon udvari tanácsos figyelmeztet, hogy már Goldzieher Ignác megállaapította, egy-egy héber citátum nagyon alkalmas a gondolatok szegénységének leplezésére. *Goldzieher* ezt szellemesen így mondta; „*Wo Gedanken fehlen, da stellt sich ein Puzik zur richtigen Zeit ein.*“

OLVASOM

... , hogy október hó 27-én három tórát avattak Pesten; ez semmi esetre sem a halódás jele. Azonkívül vagy husz helyen a tóra völegényei bankettet rendeztek a thora

ünneplésére. Sem helyem, sem kedvem azokat felsorolni. Volt *mischebérach* is bőven. A sok meghívást mellőzve csak a Bethlen-téri ünnepségen vettem részt, ahol *Kanizsai Dezső* igazán szép beszédet mondott, Kovács Herman pedig okcsan válaszolt. Végig hallgattam még *Meister Jenő* és *dr. Schwarz* Benjámín beszédét, akiért rajongnak a hivei. Megkérdeztem, *hogy hol helyezték el Léderer Sándor híres szobrát?* Választ nem kaptam de *ugy sejtem, hogy a bethlentéri Genizában* van elhelyezve.

NEM OLVASOM

... az Aggokházában lefolyt ünnepély történetét. Pedig ez volt a legszebb, a legszidőbb. Itt nem volt traktamentum a meghívott vendégek részére, hanem a Chevra vezetősége Kramer Miksa, Arányi Ignác és dr. Endrei S. Henrik az aggok részére rendezték az ünnepélyt. A dus vacsorán felül minden egyes öreg ember külön ajándékot talált tányérja mellett. A terem fényárban uszott, a légfűtés kellemes meleget árasztott szét, boldog meglegedés honolt az arcokon, csodaszép volt minden, amihez hasonlót keveset találni szerte a világon. Nem hiszem, hogy akár Amerikában is, a dollármilliomosok hazájában, volna ehez hasonló karitativ intézmény, mely hangosan hirdeti a pesti Chevra nagy dicsőségét és Kramer Miksáét, kinek külön birodalmát képezi az Aggokháza.

letésnapja alkalmából hivei meleg és bensőséges ünnepségben részesítették. A zsolthár-énekek elhangzása után a rabbiság nevében Benesovszky Imre dr. rabbi üdvözölte a vezető főrabbit, aki erre magasszárnyalású, költői lendületű beszédben mondott köszönetet. Az ünnepségen részt vettek a hitközség előljárósága, a főbbi testületek és rendkívül sokan a vezető főrabbi hivei közül. Este bankett volt, amelyen számos felköszöntő hangzott el. Kiss Arnold dr.-t az ország minden részéből üdvözlő táviratokkal keresték fel.

A Mendelssohn utáni zsidó bölcsészek és bölcsészet története, komoly tudományos mű, melynek részletes behaló ismertetésére másutt lesz helyünk és értekezésünk. Itt a azt az örvendetes tényrt rögzítjük le, hogy oly nagy tudású és műveltségű tanára van a zsidó gymnásiumnak, mint *Grosinger József*, aki szepet és értékeset ad e munkájában. Örvendünk a megérdemelt irodalmi sikernek, annak, hogy magyar zsidó, volt szeminarista írta meg világnyelven e könyvet — jól és használhatóan. F. D.

Br. Hatvany Bertalan a hitk. disztermében komoly ismereteket eláruló felolvasást tartott. Foglalkozott az arab kultúrával, az arab törzsek mentalitásával, A cionizmus problémáit egészen új, érdekes és egyéni megvilágításban tárgyalta. Az

elég hosszúra nyult előadást a zsu-folt terem mindvégig figyelemmel kísérte, sőt egyes fordulatoknál percekig ünnepelte a színes utleírását. A diszes közönség körében látható volt ujpesti *Wolfner József*. Nagy feltűnést keltett a sipuccai székházban rég nem látott szépséges báró-kisasszonyok megjelenése.

Érdekes esküvő volt november 12-én, a Royal szálloda fehér termében. Dr. *Friedmann Dénes* ujpesti neolog rabbi esküdött örök hűséget *Sauerteig* Jonás orth. hittestvérünk leányának *Arankának*. Jelenvoltak az ujpestiek teljes számban, ott volt a rektor *Dr. Blau*, a budaiak vezető főrabbi *Dr. Kiss Arnold* és számtalan neolog rabbi, a pesti nagy hitközség tisztviselői *kara Gábor és Eppler* főtitkárok vezetése mellett, jelen volt a pesti vezető főrabbi felesége *Hevesi Simonné* . . . és az esketést *Steif Jonathan* orthodox rabbi végezte, a liturgikus részeket *Holcer* orth. főkántor adta elő gyönyörű hanggal és nagy hozzáértéssel. Ez az esküvő azért is érdekes volt, mert hangosan hirdeti, ha két szervezetben is élünk, egyformán zsidók vagyunk mindannyian. A hullámozó tömegben — életemre mondom — a legszorgosabb vizsgálat sem tudta volna megállapítani, ki az orthodox, ki a neolog.

D'Else modern fotóművészeti műterem
BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS-U. 8 (félem.) Tel. Aut. 893-11.

A „SZOMBAT“ közigazdasága

(x) **Fleissig Sándorról** beszélik, hogy megint első volt; aki a legutóbbi pénzügyminiszteri megbeszéléseken felszólalt, mikor is a pénzügyminiszter állítólag kritikai megjegyzéssel kísérte a fősze vezetőségének ténykedését.

Nem áll természetesen módunkban a hír valóságáról teljes bizonyossággal meggyőződni, de mi mégis hajlandók vagyunk a hírt valónak elfogadni, mert *Fleissig Sándor* nem az az ember, aki véka alá rejti meggyőződését még akkor sem, ha nálánál magasabb forum előtt áll, vagy talán éppen azért. Közismert, hogy a fősze jelenlegi vezetői közül ő a legmarkánsabb egyéniség, ő az, akinek gondolatai, elképzelései és meglátásai vannak és ezeket nagy határozottsággal nyilvánítani is szokta, de azok keresztfülviteléhez már nem ragaszkodik ugyanily határozottsággal.

Lehet, hogy kényelemszeretetből, lehet, hogy elnöktársai iránti udvariasságból teszi ezt. Hiba mindkét esetben, mert hiszen nagyobb aktivitása esetén a főszei helyzet leromlása nem mélyülhetett volna ki ennyre.

(x) **Erney Károly**, a Wolf párt bizalmából bent ül a Beszkárt igazgatóságában. Kár, hogy a nyilvánosság nem tudhatja meg részletesen a Beszkárt legutóbbi igazgatósági ülésén történeteket. Érdekes lenne ismerni, a Hazai takarékpénztár alelnök-vezérigazgatójának álláspontját a Sztrókay ügyben. A Beszkárt vezérigazgató-helyettesét nyugdíjazták, mert állítólag ő volt az, aki keresztezte a főváros számításait és rendelkezéseit. Szerintünk Sztrókay vezérigazgató-helyettes úgy járt el, ahogy helyében minden más társulati vezető eljárt volna.

Mutassanak egy vezérigazgatót, aki saját és vállalatának érdekén kívül más érdeket is figyelembe vesz.

Kérdezem tehát, miért bűn a Beszkárt vezérigazgató-helyettesénél az, ami minden más vezérigazgatónál erény és érdem?

Mint hogy nem bűn, sőt . . . nagyon érdekes lenne ismerni Erney ur álláspontját ebben az ügyben . . . Kizártnak tartjuk, hogy Erney ur ne védte volna meg a vezérigazgató-helyettesét. Nem hiszszük, hogy politikai szempontok feszélyezték volna.

Párisi modelljeit legolcsóbban **Székhely Teri** angol és francia női divatszalonjában szerezhetik be. VIII. kerület, József ucca 4. szám, III. 12.

ÚJ KÖNYVEK.

Kecskeméti Vilmos: Zsidó Évkönyv

az 5690. bibliai évre III. évf. Budapest 1929—30.

Az idén már harmadik évfolyamában jelent meg *Kecskeméti Vilmos* érdemes, szép *zsidó évkönyve*. Már az első évfolyam is feltűnést kellett ujszerű hangjával és ez a III. évfolyam a hozzáfűzött reményeket igazolja. A szerkesztő eise, hogy lehetőleg minden magyar zsidó értéket megszólaltasson, azzal az eredménnyel jár, hogy ez az évkönyv valószínűleg „*kis parlament*”-jévé vált a magyar zsidóságnak. Ugyyszólván nincs a mai magyar zsidó életnek égő sebbe, mely szövebe ne kerülne, melyre ír és balszam

ne kerestetnék ebben a könyvben.

Van az érdekes könyvnek egy fejezete, melynek gyűjtő címe: „*Életem legszébb zsidó élménye . . .*” Ebben a fejezetben többek közt Alpár Gitta, Fényes Adolf, Magyar-Mannheimer, Petschauer Attila, Relle Gabriella, Róna József, sőt Fedák Sári is és még mások, sokan, életük legszébb zsidó élményéről nyilatkoznak. Ha hozzám fordulna most valaki ily kérdéssel, nyugodt lélekkel válaszolnám, életem egyik legszébb zsidó élménye ennek az évkönyvnek átolvasása volt.

Dr. Molnár Ernő.

Ignaz Gábor: Der hebräische Urrhythmus.

(1929. Verlag von Alfréd Tölpelmann in Giessen.)

Gábor Ignác már évek óta foglalkozik a magyar ősi ritmus kérdésével és kutatásai eredményét sikerrel alkalmazta a bibliai költészetre ebben a néhány lélekzetelállítóan érdekes kis tanulmányában. Gábor Ignác a megdöbbentően meggyőző példák tömegét hozza fel és bebizonyítja, hogy az *ősi héber költői ritmus alapja az alliteráció volt*. Hogy a héber költészetnek ezt az alapvető sajátosságát nem méltatták kellően figyelemre, azt szerző a maszoretikus akcentuáció egyeduralmával magyarázza. A maszóra ugyanis inkább a szó vége fele tolja a hangsúlyt, míg az alliteráció a szavak elején csendül össze.

Gábor Ignác e bátor, merész és tetszetős hipotézise lehántja a héber hangsúlyozás maszórai rétegét és mintha

egy régibb akcentuációs réteget tárna fel. Ez az alsó réteg megegyeznék nagyjában a mai u. n. *askenázi kiejtés* akcentuációjával. Gábor Ignác a felfedés lehetőségét nagyon tetszetőseu támasztja alá a latin hangsúly hasonló változásának (az első szótagról a következő szótagokra) tudományosan igazolt tényével. Bár a héber költészet e problémája csak az ókori keleti költészet kereteibe beállítva oldható meg teljesen. Gábor Ignác elmemozgató tanulmánya a héber hangsúly és a héber költészet ősi formái kutatásában mindenestre új, érdekes perspektívát nyit.

Dr. Molnár Ernő.

Szerkesztésért és kiadásért
Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE felel
 Budapest, VI Izabella utca 66.

Fürdőszoba és vízvezetékberendezéseket
épület- és bádogosmunkálatokat készít

WIESEL ADOLF

Budapest, VI., Vilmos császár ut 47. szám.
Telefon: Aut. 291—20.

Aranyhimzések,
mint Paróchesz, Tóra-
köpeny, Sulchanterifó, Ta-
lis- és Tefilintartók művé-
szies kivitelben saját
műtermemben készülnek.

Kivánatra részletes árajánlattal
szolgálók. Kész mintákat, rajzokat
bérmentve küldök. Előkelő hitköz-
ségek birtokomban levő nyilat-
kozatai nálam megtekinthetők.

SCHLESINGER JOS,
BUDAPEST,
VI, KIRÁLY-UTCA 1. SZ.

BERGER KÁSZLÓ

KÓSER כשר HUSCSARNOKA
BUDAPEST, VII., KISDIÓFA U. 13. Telefon: J. 401-12.

Allandóan friss vágásu כשר borju- birka-
és elsőrangú hizlalt marhahusok.

ALAPITTATOTT 1873-BAN.

TAUBER ÁRON

כֹּסֶר kóser mészárszéke

VII., DOB-UTCA 10 SZÁM. (TELEFON: J. 422-83.)

A pesti izr. hitközség Rabbiságának felügyelete alatt.

Elsőrendű cukorgyári hizlalásból származó marha, borju és birkahusok.

כֹּסֶר Vágott baromfi árusítás!

Telefonrendelések házhoz szállíttatnak.

**A pesti izr. hitközség rabbinátusának
felügyelete alatt álló**

כֹּסֶר **KÓSER** כֹּסֶר

Szalámi és Füstölthúsárugyár r. t.

VII., Dob-u. 10. Telefon József 426-99

Lakodalmakra, avatásokra és ünnepélyekre különleges felvágottak. Vidékre naponta csomagszállítás. Helybeli rendeléseket házhoz szállítjuk

SEIDNER LIPOT

Budapest, VII., Kertész-u. 43.

(Király-utca sarok)

Telefon: J. 450-87.

Posztó-, divat-, szövet- és szabókellék áruháza nagyban és kicsinyben. Különlegességek uri- és női szövetekben

Állandó maradékvásár!

Rendkívüli olcsó árak!

Neufeld nyomda (PANNONIA) J. 423—09